

Si-Sa

ANLIK HINEMA SANATI DERGISI

Erkin ÇANKIR

Turgut KURBAN

Turgut KURBAN

Yakup KUTLU

Yakup KUTLU

Yakup KUTLU

Yakup KUTLU

Yakup KUTLU

SİNEMA DÜNYASINDAN:

- ★ 20th Century-Fox, Dr. Thomas A. Dooley'in «The Edge Of Tomorrow» «The Night They Eurned The Mountain» ve «Deliver Us From Evil» adlı üç romanını, üçüyle tek bir film yapmak üzere, satın aldı. Adı henüz belli olmayan bu film, Vietnarn Savaşı sırasında, yarım milyon aşkın göçmenin hayatlarının modern tıp misyonerleri tarafından kurtarılışını öyküleyecek.
- ★ 20th Century-Fox'un çevrilmekte olan filmlerinden biri de «High Time». Bing Crosby, Tuesday Weld, Fabian, Kenneth MacKenna, Simone Signoret'nin oynadıkları filmin prodüktörlüğünü Charles Brackett, rejisörlüğünü de Blake Edwards yapıyorlar.
- ★ Stanley Kramer, Abby Mann'ın yazdığı «Judgment At Nuremberg»'in film hakkını geçen ay içinde satın almıştı. Filmin prodüktörlüğünü Stanley Kramer'le birlikte Philip Langner ve rejisörlüğünü Stanley Kramer yapacak.
- ★ Cary Grant, bir Stanley Donen prodüksiyonu olan «The Grass Is Greener»'de, Deborah Kerr ve Robert Mitchum-la birlikte baş rolü oynuyor.
- ★ Marion Brando'nun, baş rolünü oynadığı ve aynı zamanda rejisörlüğünü yaptığı «One-Eyed Jack» ile, Kirk Douglas prodüksiyonu olan «Spartacus», Hollywood'un en uzun ve en pahalı filmleri listesinde yer alıyorlar. «Spartacus»'de John Gavin, Julius Ceasar rolünü oynuyor.
- ★ Peter Ustinov, Universal International için yazdığı «Romanof And Juliet»'in prodüktörlüğü ile birlikte rejisörlüğünü de üzerine aldı. Film, önümüzdeki ay İtalya'da çekilmeye başlanacak. Sandra Dee ve John Gavin, baş roldeler.
- ★ 3-D (Üç buutlu) sistemi, yeniden sinema perdelerinde görölmek üzere, Paramount bu sistemde ve Scenescape olarak «Son Of God» filmini yapıyor. Film, gözlüksüz olarak seyredilebilecek.
- ★ Rejisör Delbert Mann, Warner Brothers'ın «The Dark At The Top Of The Stairs»'ini çeviriyor. Filmin prodüktörü Michael Garrison. Baş rollerde, Robert Preston Dorothy McGuire oynuyorlar.
- ★ «Suzie Wong»'un yerel sahneleri Hong Kong'da çekiliyor. Bir Ray Stark prodüksiyonu olan, Paramount'un bu filminin rejisörlüğünü Jean Negulesco yapıyor.
- ★ Richard Bernstein ve Richard B. Duckett'in birlikte prodüktörlüğünü yaptıkları, American International'ın «Girl On Death Row»'ı çekime alıyor. Filmin rejisörü, Roy Del Ruth.
- ★ Hardy Kruger, gelecek ay yeni bir filme başlıyor. Adı henüz belli olmayan filmin yerel sahneleri İsrail'de çekilecek.

Si-Sa

AYLIK SİNEMA SAN'ATI DERGİSİ

Sahip ve Yönetmen :
Ş. Avni ÖLEZ

Sorumlu Yönetmen:
M. Kemal AKKAŞ

Sekreter :
Hayri CANER

Teknik Sekreter :
Turgut KURAL

Yazı Kurulu :
Ş. Avni ÖLEZ
Hayri CANER
Turgut KURAL

İç Haber Servisi :
Turhan Ş. ZARPLI
Turgut DEVRİM

Dış Haber Servisi :

Amerika —
Nejat A. ÖLEZ
Vural DÖLEN
Clyde DIEHL
İngiltere —
İsmail MEHMET
Eleanor STANHOPE

Fransa —
M. Paul DEVAUX

Almanya —
Else BAUER

İtalya —
Raffaella GINI

Japonya —
Eiko AIDA

Yönetim Yeri :
Gayrettepe,
Oya Sokak, No. 5
Mecidiyeköy — İstanbul

Yazışma Adresi :
P. K. 1103 — Sirkeci

Dizgi: Ekonomi Matbaası
Baskı :

Uğur - Olcay Matbaası

Abone :

Yıllığı 1200 Kuruş

Altı Aylığı 600 Kuruş

OKURLARIMIZLA KONUŞMA :

- ★ Dergimizin üçüncü sayısını sizlere verirken, sinema sanatı alanında ilk adımlarımızdan bu yana, kendimizi, daha çok kişiyi çabaya götüren bir mutluluğun ve daha çok kişiyi mutluluğa yönelten bir çabanın içinde bulduğumuzu söylemek isteriz. Bu nedenle ve yakın ilgililerimizden ötürü siz sanatsever okurlarımıza, sanatçı yazarlarımıza, dost dergi ve gazete yönetmenlerine teşekkürü bir borç biliyoruz.
- ★ 4 Nisanda açıklanmış olan «Oscar Armağanları dağıtımı»'ni siz okurlarımıza bildirmek amacıyla çıkış tarihimizi 10 gün ileri almış bulunuyoruz. Bundan böyle dergimiz her ayın 15'inde yayınlanacaktır.
- ★ Gelecek sayılarımız için, İç ve Dış Haber Servislerimizi, özellikle yazı kadromuzu geliştirmek ve genişletmek amacındayız. Bu arada, siz okurlarımızın da sinema alanındaki fikir konuşmalarına ve sanat yazılarına yer vermek istiyoruz. Ayrıca, okurlarımızın, Si - Sa'da neler bulmak istediklerini, dergimizde biçim ve kapsam yönünden ne denli yazılar beklediklerini bize yazmalarını rica ederiz.
- ★ Bu sayımızda, katılma süresi 5 Nisan 1960 - 5 Nisan 1961 tarihleri arası olacak, bir «Film Hikâyesi Yarışması» açıyoruz. Bize gönderilecek olanlar arasında yapılacak seçmede, sinema tekniğine en uygun ve sinematografik konuyu en iyi anlamda veren film hikâyesine armağan verilecektir. Hikâyelerin en az 8, en çok 12 sayfa içinde anlatılmaları ve yazıların okunaklı olarak kâğıdın bir yüzüne yazılmaları ilk koşulumuzdur. Yarışmaya herkes katılabilir.
- ★ Geçen sayımızda özetlediğimiz «Si - Sa Armağanı Sembol Yarışması»'nı çok ilginç bulduklarını söyleyen ve bize mektup gönderen okurlarımıza teşekkür ederiz. «Si - Sa Armağanı» her yılın en iyi sinema sanatçılarında verilecektir. Bu bakımdan, armağanın, sinema sanatı konusunda en genel anlamı verecek nitelikte olması gerekmektedir. Yarışmaya katılacak okurlarımızın, bu durumu göz önünde tutmalarını rica ederiz.

Saygılarımızla (Si - Sa)

Sinema ve Çıplaklık

20'NCİ asrın son senelerinde Dünya filmciliğinde pek fazla yer alan «çıplaklık», sansür müesseselerinin de belli başlı dertlerinden biri haline gelmiştir: Hangi filmdeki soyunmuşluk müstehcen, hangisi sanat değerlidir? Birçok filmlerde rasladığımız pespa-

şısında güç durumlara düşmektedir. Türlü şekil ve bayağılıklarla perde üzerinde seyredilen çıplaklıklarda «sa-

Turgut KURAL

nat değeri» aramak, bu değerden (!) mahrum olanları seçmek, ayırmak kolay bir iş olmasa gerek... Soyunmuşluk konusunda sansürün aradığı husus sadece müstehcenlik olduğundan seyrettiğimiz birçok filmlerin (yerli ve yabancı) hakiki hüviyetlerine vakıf olamıyoruz. Eksikliği ancak hayalimiz tamamlıyor.

Bu niçin böyledir? Niçin A-

merika'da tamamı seyredilebilen bir film İngiltere'de, Fransa'da veya bizde sansüre uğrar, kesilir, kırılır?... Neden çevrilmiş bir filmin çıplak sahneleri kendi memleketlerinde kırılır da diğerlerinde tamamı oynanır? Bu suallerin cevabını biraz da, «sansür heyetleri»'nin belâgatinde ve milletlerin sanat, kültür olgunluklarında bulabiliriz. Her soyunmuşluğu müstehcen adından bir sansür elbette seyircilerine kırılmış bir film seyrettirecek, elbette seyircinin göz zevkini baltalayacak, buna mukabil aslındakinden daha geniş çıplaklık tahayyüllerine hayalini sevk etmeğe sebep olacaktır. Bu tutum ise haklı veya haksız olarak film yapımcılarını seyirci nazarında zan altında bırakmaktadır. Aslın-

dakinden daha müstehcen bir çıplaklık lahayyülüne varan seyirci, pek haksız olarak yapıycıyı kötülecektir. Şu halde, bu yönden tatbik editen hareket tarzı hem yapıycıya ve hem de seyirciye zararlı olabiliyor...

Zamanımızda, «strip - tease» ismi altında bir sanat olduğu çabasında bulunan çıplaklık, bir ressam fırçası, bir heykeltıraş çekiçi, bir model yaratıcısının elleri karşısında cidden «sanat»'tir. Çıplak bir model karşısında çalışan sanatçı nasıl ki sanatın başka bir düşünceye kapılmazsa, sanatsever aydın bir kişi de perde de seyrettiği sanatlı bir soyunmuşluk karşısında zıt hislere kapılmaz. Oysa, çoğu hallerde kapalı görünüşlü birçok pozisyonlar, sırf şehvi hisleri galeyana getirmekten başka amacı olmayan, bayağı soyunmuşluktan daha müstehcendir. Mânâlı bir bakış, dizini göğsüne çekmiş bikiñli bir dişiden daha çekiçi ve daha câzip olabiliyor. İşte, sansür âzalarını çoğu kereler tezada ve anlaşmazlığa düşüren tefriklerden biri de budur: Hangisi müstehcen, hangisi değil?.

Hal ve hakikat böyleyken durum, çevre görüşüne göre de değişebiliyor. Bugün çıplaklık karşısında aydın bir kimsenin tezahürü ne kadar tabii, makûl ve kapalı olabiliyorsa, aynı durum karşısında geri bir çevrenin tezahürü de sinema salonunu ıslık ve haykırışlara boğabiliyor.

Gözü önünde bir film, dimağında ise iki çevre düşüncesine göre hareket tarzı taşıyan bir sansür elemanına hak vermemek de pek elden gelmiyor.

Biz gene sebebi, olsa olsa «çevre olgunluğu»'nda ve onun «sanat anlayışı»'nda aramalıyız.

Sinema'nın tiyatro ile ilgisi

Ş. Arni ÖLEZ

SİNEMA'nın tiyatro ile, özellikle dış görünüşlerine bakıldıkta, yakından ilgili olduğu kanısına varılır. Her ikisi de, kişinin «görme» duygusuna yöneltilmiş sanat dallarıdır. Her ikisi de yardımcı unsur olarak «ses - renk - hareket» üçgeninin üç kenarından yararlanırlar. Oysa, kişinin «görme» duygusuna yöneltilme ve eş yardımcı unsurlar üçgeninde birlikte yararlanma özelliklerine rağmen, bu iki sanat dalı arasında büyük bir ayırım vardır. Bu ayırım, sanat alanında her ikisi için ayrı bir tutum sağlayacak ölçüde genişdir.

Tiyatro, bir sahne oyunudur. Derinlemesine anlam taşıyan bir sahnede, cyun, ilk plânda «ses» unsurundan yararlanacaktır. Ses, fon müziği ve gürültü ile ayrı bir üçgen yapacak biçimde, diyaloglara bölünür. Renk ve dekor, genellikle birkaç kez değişik sahne ortaya koymak üzere, düşünülmüştür. Konuyu en iyi anlatımla verebilecek özellikte seçilirler. Bunun dışında pek ilginç bir durumları yoktur. Doğal dekorları sahneye getirmek yetkileri olmadığından, bu eksikliği, genellikle iç-dekorlar vermek yoluna gitmekle örterler. Hareket'ten yana bir sınırlılıkları vardır. Sahneye sık-sık girip çıkmalar, kişilerin aşırı canlılıkları, jest ve mimiklerde toleransı, aşmak, oyunun akışı için korkulu durumlarıdır. Bu sınırlılık içinde kişilerin yapabilecekleri, salt kendi yaşayışlarıyla sahneye yerleşmek olur. Ve işte «ses - renk - hareket» üçgeni içinde, tiyatro, böylesine eli-kolu bağlı durumdur.

Sinema, tiyatro'nun sınırlılıklarını tümüyle aşmış bulunuyor. Ses, genellikle fon müziğine, yerel müziğe ve gürültüye dayanmaktadır. Diyaloglar son plâna düşmüştür. Renk ve dekor, olabildiklerince, canlı, değişken ve göze batıcıdır. Hareket ise, tiyatro'ya göre düşünüldükçe, sonsuz bir anlatım yeterliği taşımaktadır. İşte bu «sınır tanıma» özelliğinden ötürü sinema, tiyatro sanatının yürüdüğü yolun dışına çıkmış, başıbaşına ve değişik bir yol ortaya koymuştur. Bugün için yetki gücü nerede son bulacağı bilinmeyen ve tekniğin sanat alanındaki yararlılığı konusunda iyi bir örnek olan kamera, günlük yaşayışın derinliklerini tümüyle verebildiği gibi, ruh olaylarını ve doğaüstü yaşayışın gerekçelerini (hilelerle de olsa) kadr üzerinde ustalıkla canlandırabilmektedir. Kemarenin anlatım gücü, bu nedenle ötürü, sonsuza götürülmek yolundadır.

— Devamı 15'inci Sahifede —

SİNEMA'DA sanatçının özgürlüğü nerede başlayıp, nerede biter mi? Bu soruyu cevaplayabilmek için, önce sinema sanatçısının uğraş alanında gösterdiği çabaya karşılık gördüğü ilgi ve kendine özgü sanat tutumunu yönünde elde ettiği sonuç üzerinde düşünmemiz gerekir.

Sanatçının özgürlüğü, birçok nedenlerden ötürü, gördüğü ilgi ve elde ettiği sonuçla oranlı bir anlatım taşımaktadır.

Sinema'da, senaryo yazarı prodüktör ve rejisöre, rejisör prodüktöre, oyuncu rejisöre karşı sorumludur. Bu zincirleme sorumluluk prodüktöre değin çıktıktan sonra birden durarsa. Aslında, prodüktör de sinema sanatına karşı sorumlu olmalıdır. Ama bu çok kere «aslında» olması gerektiği gibi değil de, salt olduğu gibidir. Denilebilir ki, sanatçının sahip olması gereken özgürlük genellikle ve gereksiz yere prodüktörde bulunmaktadır. Oysa sanatın yapıtlar üzerinde büyük etkisi olan «özgürlük»le yakın ilgisi vardır. Sanatçı, yapıtı verebilmek için, hiçbir nen'e tutsak edilmemelidir. Senaryocu, dilettiği konuyu yine dilettiği biçimde

SANATÇI'NIN ÖZGÜRLÜĞÜ

İskender ZİYA

derleyebilmelidir. Rejisör, prodüktörün deymak bilmez para hirsına gem vuracak ölçüde, ilk önce sanatın koruyuculuğunu yapabilmelidir. Oyuncu da, ilkel düzeye inmek ve böylelikle halka daha çok duyurulmak yerine, üstün düzeyde sanatını işlemek özgürlüğüne bırakılmıdır. Sorumluluk zincirini bir anlayış yularlağı içinde ve özgür adımların yaratıcı psikolojisine doğru götürmek, sanatın yapım yönü için en asil yol olsa gerektir.

Sinema sanatçısı, uğraş alanındaki çabalarının karşılığını, dilettiğimiz biçimde bulmuyor. O, sanat için çalışırsa, halk beğeniyor, ya da beğenmiyor. O, salt iş olsun diye çalışırsa, halk yine beğeniyor ya da beğenmiyor. Halkın beğenme ölçüsü günlük yaşamın eğlenceli-acılı tutumuna göre inip çıkıyorsa, sinema sanatçısı, daha uzun zaman için anlaşılmamak korkusu içinde olacaktır. Bu yargı bize ve diğer uluslara göre değişmez. Şu var ki, uluslararası uygarlık düzeyi ayrımlarınca, biz de kendi çapımızda yine bu anlaşılmamak korkusunu duymaktayız.

Sinemacılığımız İçin Ne Düşünüyoruz ?

Turgut DEVRİM

SİNEMACILIGIMIZ kendine özgü eksaklıklarla yürüyüp giderken, bizler nasıl bir düşünüşle onu «olumlu - olumsuz», «iyi - kötü» ve «yararlı - yararsız» diye ayrı tanımlamalara sürükleyebiliriz? Sensesürün başıbozukluğu, her yönde teknik yokluklarımız ve düşünüşümüzde «iyi film, sanat filmi ya da sanatlı film» kavramları olmadan boş film şeridinde el atmamız bir yana, eleştirici ya da seyirci olarak bile ne yaptığımızın farkında değiliz. Bir sinema yapıtına «iyi - kötü» damgasını seyirci olarak ayır, eleştirici olarak ayır, vuruyoruz. Yapımcıların suçluluğu ölçüsünde, bu yüz-

den, biz de suçluyuz. Daha acı bir sorun şu ki, sinemacılığımız alanında bir tutumumuz, bir düşünceimiz yok. «iyi» olsun istiyoruz. Ama bu «iyi»nin yer, zaman ve biçimi konusunda bilgili değiliz. Gerçekçi, romantik, serüven öyküleyen, heyecanlı, lirik, komedi, dram, polisiye, kahramanlık anlatan, ülkücü, ulusal, dokümanter, tarih filmi, şaş - bu... Bu konular arasında nasıl bir ayırım, bir seçme yapmıyorsak ve nasıl tümünü birbirini içinde kameranın anlatım gücüne yüklemek istiyorsak, gerekli olanın yapılması sorununda da işte öylece bir başıbozukluk izliyoruz.

Oysa, bir sanat yapıtında ilk sırayı alan koşul, düşünüp gerekli olanı bulmak ve de bilmek, ve bu sonucu plânlara götürmek yollarını araştırılmaktır. Gerçek sanat yapıtı ortaya bu keşul altında çıkar. Sinemacılığımız için düşüncelerimiz olmalıdır. Eleştirmecimiz düşünmeli, seyircimiz düşünmelidir. Öte yanda sensiyocu, prodüktör, rejisör, oyuncu ve tüm teknik elemanlar, hepsi ayrı - ayrı düşünmelidir. Ne bugün olduğu gibi: uluorta film yapmak ve ne de yine bugün olduğu gibi uluorta film seyretmek, bizi kader üzerinde mutlu son'a götürmektedir. Eleştirmecilerimizden istediğimiz de, yapımcıdan seyirciyeye değin uzayan bu «düşünmemek» zinciri içinde ve bu zincirden bir halka olmamalarıdır.

Amerikan, İngiliz Filmciliğine Umumi Bakış ve Bizde Gösterilenler

SON iki yılda Amerikan ve İngiliz filmciliğinde önemli değişiklikler oldu. Bunların başında en büyük stüdyolara varıncaya kadar son iki yılda piyasaya çıkan filmlerin, beklenen alakayı toplayamaması ve şirketlerin zarar etmelerini gösterebiliriz. Bunun yegâne sebebi televizyon yayınlarının mükemmelleşmesi ve sinemanın hakiki bir rakibi olmasıdır. Televizyon seyircisi evinde, sinemaya gitme zahmetine katlanmadan yayınları ve filmleri televizyonda mükemmel olarak seyretmektedir. Bu durum karşısında Republic, Allied Artists şirketleri faaliyetlerini tamamiyle tatil etmişler; RKO Radio, Universal-International, Warner Eros stüdyoları büyük zararlara uğramışlardır. Metro-Goldwyn-Mayer, 20th. Century-Fox, Paramount gibi büyük stüdyolar çok film yerine az, fakat zengin ve daha kaliteli film çevirme yolunu seçmişlerdir. Yılda 120-150'şer film çıkaran bu şirketlerin 1959'da bu miktarlarını yarıdan aşağıya düşürdükleri görüldü. Macera ve sıra filmleri çeviren Columbia bile sayıca az ve iyi kurdellalara yönelmiştir.

Artık stüdyolar eskisi gibi birçok yıldızları da kontratlarında tutmuyorlar. Hollywood'da 1960 başında stüdyolara bağlı yıldız sayısı 150'yi ancak bulmaktadır. Yıldızlar dağıldılar, birçoğu televizyonda veya sahnede çalışıyorlar. Birçok prodüktörler de belirli stüdyolara bağlı çalışmayıp ferdi çabalarını United Artists stüdyolarından set kiralayıp, filmlerini bu şirkette çekip, piyasaya da United Artists e-

liyle sürme yolunu daha istifaedeli buluyorlar. İngilterede-ki J. Arthur Rank Organisation Şirketi de İngiltere'de zarar göze alarak çevirdiği

Turban Ş. ZARPLI

filmleri daha ziyade kendi müstemlekelerinden getireceği kazançlı gözönüne alarak çalışmaktadır.

Bizde ithal edilen filmlere gelince: Mevsim başından 1960 Mart ortasına kadar Beyoğlu sinemalarında yerli kurdellalar hariç olmak üzere tam 110 tane birinci vizyon yabancı film gösterildi. Bunların ancak 16 tanesi iyi veya vasat derece filmler. Geriye kalan altıda beşi maalesef rahatsız olmağa değmeyecek kurdellalardır.

Bizde televizyon olmadığından sinema patronları ithal ettikleri filmlerde kaliteden zi-

yade ucuzluğa rağbet etmektedirler. Yoksa 2-3 yıl evvelinin vasattan aşağı kurdellalarının viz sinema seyircilerine «ne de olsa mecburen gelecekler» kanısıyla programa iki-üç sinemada birden koyup, bu yetmezmiş gibi bir de ikinci-üçüncü haftalara uzatmağa ne lüzum var?!.. Geçen mevsim birkaç güzel Fransız ve İtalyan eseri görüp ümitlenen bizler bu mevsim hayal kırıklığına uğradık. Eilmem nereden bulup seçerler bu gördüklerimizi? Hani bütün milletlerin ittifakla başarılı buldukları kurdellalar?...

Bütün isteğimiz Avrupalı ve Amerikalı film eleştirmecilerinin başarılı buldukları eserleri fazla beklemeden görebilme bahtiyarlığına erişirmeleri için film ithalcilerimizin bu yerinde arzumuz hak verip bu hususu film seçmelerinde gözönünde bulundurmalarıdır.

FIGÜRAN...

Selim SABİT

Acar Film, 16 Mart 1960 günlü Milliyet Gazetesinde bir ilân yayınlamıştı. Dış görünüşüyle bir iyi niyet belirtisi olan ilânın, istenen şeyi sağlayıp sağlamadığını bilemem. Ama çok kişiyi ilgilendirmişti. Bu arada ben de 1-2 mektup aldım. İstekli tanıdıklarım, buldukları yerlerden bu iş için İstanbul'a bile gelmek istiyorlardı. Orta tahsil, uzunboy, fotojenik v.s. gibi aranan unsurlar onlara (ve bana) iyi şeyler düşündürmüştü. Prodüktör Murat Köseoğlu figüran sorununu benimsemiş gibiydi. Sokaktan toplama acemi figüranlar bırakılıyor,

yerine kültürlü, rolünü önemsiyecek, salt rejisörün idaresini kabul edecek elemanlar aranıyordu. Atlas Film kurucusu, ACAR FILM'de de birşeyler yapmak istiyordu.

Evet çok kişiyi ilgilendirmişti bu. Otobüste, sinemada, üniversite kantininde o gün bu ilânın yankısını dinledim. Okuyanların, kendilerine göre sanıları vardı. Türk Filmciliği üzerinde konuşmak için bir sebep çıkmıştı. «Fosforlu Cevriyes»nin sekiz hafta aynı sinemada oynatılışı, Acar Film'in artistleri, filmlerdeki oyun durumları, öteki yapıtları, boyu 1:80'den aşağı olmayan elemanlarla çevrilecek fimmin olabileceği, öteki film şirketleri ve yapıtları konuşuluyor— Devamı 15'inci Sahife —

Sinema Yazarı Bunalımı

Bugünün sinemasında yazarının davranışı sinema sanatçısına karşı geniş ölçüde etki yapabilmektedir. Ancak bu kişi bilgili ve ölçülü olan, sinema sanatçısına bir yol gösterebilen güçle bir sinema yazarıysa...

Hayri CANER

BAT'Da bunun böyle olduğunu yazışmalardan anlıyoruz. Oysa memleketimizde bugün için gerçek değerini, gerçek kişiliğini ortaya koymuş, sinemayı bilen bir sinema yazarı, gerek eleştirme yapanların ve gerekse denemeleriyle türlü konulara eğilmeye çabalyanların, sinema konusunda birleştikleri bir düşünce yoktur. Her sinema yazarının kendi düşüncüsü, kendi özel durumu beğenisiyle yürümektedir. Yapılan eleştirmeler de bir sanatçı düşüncesinden, bir temadan, bir deyişten yoksun, salt bir beğeni üzerine yazılmaktadır. Sinema yazarları şimdiye dek sinema dilinde yazılmış bir eleştiriye verememişlerdir.

Durum böyle olunca, bir sinema edebiyatından da yoksun kalmış Türk Sineması salt bir bunalım içindedir. Çoğu kez iyie doğru gitmeye çabalyan ve giden sinemamız, yapıtların bilgisizce eleştirilmesinin kurbanı olmaktadır. Çünkü kalemi eline alan kişi, ister sinemadan anlasın, ister anlamasın Türk filmi kötülemektedir. Ne garip bir düşüncüdür ki, sinema yazarları bir Türk filmi kötülediklerinde, kendilerinin en iyi eleştirmeyi yapan kişi sanıyorlar.

Türk Sineması bugüne dek eleştirmecilerin, sinema yazarlarının diledikleri anlamda bir film vermemiş midir? Gerçekten, Türk sineması arzulanan yapıtları vermiştir de, her

nedense sanatı bilen yazarlarımızın beğenisi uymamıştır buna. Öyle yapıtlar vardır ki, (gerek yerli ve gerekse yabancı) eleştirmeciler birisinin üzerinde türlü düşüncüler ileri sürerek, birisi filme çok iyi derken, diğeri de çok kötü demmiştir. Bu denli karşıt düşüncüsü, çoğu kez eleştirmecinin yapıtı salt bir kere görmesinden ileri gelmektedir. Bir diğer durum da, psikolojik etkilerden doğmaktadır. Bazı eleştirmecilerimiz sinemaya oyun başladıktan sonra gelir, filmi acele davranışın verdiği bunalımla görürler. Bu da onların yazacakları eleştirmeye etki eder. Bir diğer kişiler de, sinemaya gelip ayakta film görerek yazı yazmaktadırlar. Ve bu yazı da gerçek bir eleştirme anlamından çok uzak, anı notu gibi bir nen olmaktadır. Türk filmine giden eleştirmecilerin de, önceleri verilmiş bir hükümleri vardır: Bu yapıt nasıl olsa kötüdür. Hele yukarıda anlattığım gibi, yapıt bunalımcı bir durumda görülürse, tümüyle değişik anlamda olarak kâğıda karala-

nır. Örneğin, eleştirmecinin arkasında oturan adam çekirdek yiyor veya koltuğunu gıcırdatıyorsa, sinirlenir ve gerçekte, bu onun yazacağı eleştirmeye etki eder. Eu salt bir örnektir. Bunlar gibi, eleştirmecinin sinemaya aç gitmesi, karnı tıkabasa doyuk gitmesi de çok örneklerden biri olabilir.

Batı'da çevrilen filmler yurdumuza en öncesi 5-6 ayöa gelmektedir. Eleştirmeci bu arada izlediği yabancı magazinlerden veya (okuyabiliyorsa) sanat dergilerinden bu yapıtlar için geniş bilgi almıştır. Ve filmi görmeğe hem bu denli yazılarla dolu olarak gitmektedir ve hem de onun bu yapıt nasıl olsa iyidir diye verilmiş bir hükmü vardır. Eğer çevrenin etkisi altında kalmış ve gereğiyle yapıtı görmemiş, izliyememişse, yabancı dergilerin notunu kendisi hükmüyle birleştirip, eleştirmesini yapar. İşte bu da gerçek anlamda bir eleştirmeden niçin yoksun kaldığımızı açıklamaktadır.

EVDE ÖĞRETİM SERVİSİ :

Mektupla bilgi isteyiniz.

Limasolu Naci, İstiklâl Caddesi No. 297

Beyoğlu — İSTANBUL

OTTO PREMINGER DİYOR Kİ:

«Oyunculardan yaña bir yakınmışlığım yok. Onları, birçok kişinin düşündüğü gibi, yemiyorum da... Ve herşeyden önce ben de kendime özgü yaratılıştta, kendim için çalışmak zorunluğunda olan bir kişiyim.»

Sonra, ekliyor: «Eğer bana inanmıyorsanız, birlikte çalıştığım oyunculara sorun. Anatomy of a Murder'in çekimi sona erdiği zaman, Jimmy Stewart, benimle daha başka filmlerde de çalışmaktan hoşlanacağını söylemişti. Niven öyle. Pearl Bailey ise benimle çalışmaktan gerçekten hoşlandığini ve bunu her zaman açıklamaktan zevk duyduğunu söyler»

Preminger'in ünlü «yıldız yeme» sorununda kendisine örnek'ler veriyorum. ANATOMY OF A MURDER'i önce Lana Turner oynayacakken, bu rolün sonradan Lee Remick'e verilmesi... Harry Melafonte ile olan anlaşmazlığı... Marilyn Monroe için söyledikleri... O, inancılı kişilerin kendilerine özgü davranışlarıyla, gülmüşüyor ve cevap veriyor:

Yanık Türkü

— ŞİİRLER —

Kenan AKANSU

«Durum Yayınevi» ve
Kitapçılarda ARAYINIZ

«Çok basit... ANATOMY OF A MURDER'i gerçekçi sekanslarla kameraya almak istemiş-tik. Sahnelerin birinde Lana Turner bir teğmenin karısı rolündeydi. O sahnede giyme-

Robert OTTOWAY

sı gereken elbiseyi kendisine bir türlü giydiremiyorduk, O, desen ve biçimini beğendiği kendi elbiselerinden birini giymek istiyordu. Ben böyle birşey olamayacağımı söyledim. Anlaşma da böylelikle bozulmuş oldu. Harry Belafonte'e gelince, Harry, PORGY AND BESS için hiç de iyi bir dil kullanmıyordu, Benim bu filmim için kötü bir propaganda yapmaktaydı. Kendince filmi, siyah ırkın tam, bir anlatımını verecek değerde bulmamış-mış... ODDS AGAINST TOMORROW için Chicago'ya git-tiğinde, orada PORGY AND BESS'i kötülemek için elinden geleni yaptığını duydum. Kendisine bu yönlü davranışının nedenini sorduğumda, bana «kendimi daha çok kişiye gös-

OTTO PREMINGER :
Yıldızları yemiyor...

terebilme için» diye cevap verdi. Oysa unuttuyordu ki, PORGY, ODDS AGAINST TOMORROW'dan daha çok iş yapabilirdi. Ve öyle de oldu. Bir film için kötü propagan-da yapmakla, diğer bir filmin daha çok iş yapması sağlanamaz ki»

Preminger, her şeye rağmen hiçbir zaman birlikte çalışmak istemeyeceği bir oyuncunun bulunduğunu da saklamıyor. «Profesyonelliğe saygım büyüktür» diyor. «Marilyn bir profesyonel olarak dünyaca ün yapmış oyuncu olabilir. Ama benim için böyle değil.» Preminger, sanırım, Mar-ly'nin kendini ağırdan alma huyuna sinirlenmiş olmalı. Öyle göründü bana.

Ünlü rejisör şimdi Kıbrıs ve İsrail'de yapacak olduğu EXODUS'u plânlıyor. Yeni isimler tanıtmanın, bir filme aşırı kazanç sağlayamadığını unutmuş değil. Maggie McNamara'nın MOON IS BLUE ve Jean Seeberg'in SAINT JOHN adlı filmlerinin hiç iş yapma-

miş olduğu aklında. Ama bu kere, EXODUS'da, Karen için korkusu yok. Filmde büyük bir başarı beklediğini saklamıyor.

«Hollywood'da, herkesin düşündüğünden çok daha az sayıda yıldız vardır» diyor Pre-minger. «Onların da çoğu prodüktör düzeyine çıkarmak isterler kendilerini. Oysa, kişinin kendi düzey ve iş kapasite

si hakkında yeter bir tutumu olmalı. Örneğin ben hiçbir zaman bir aktörün işini üzere almak yoluna gitmiyorum»

Kendisinden, son sözünü soyemesini istiyorum, Pre-minger. «Bir oyuncu» diyor «benim filmlerimde, benim anlayışına uygun davranmalı. Eğer böyle yapmıyorsa, yerine başka bir oyuncu bulmak için hiç düşünmem»

SIDNEY POITIER ve DOROTHY DANDRIDGE :

«Poigy And Bess»'de...

OSCAR Armağanları Dağıtıldı

En başarılı film:

BEN HUR

En başarılı yabancı film:

ORPHEU NEGRO

En başarılı senaryocu:

NEIL PATTERSON

(Room At The Top)

En başarılı rejisör:

WILLIAM WYLER

(Ben Hur)

En başarılı erk. oyuncu:

CHARLTON HESTON

(Ben Hur)

En başarılı erk. ved. oy.

HUGH GRIFFITH

(Ben Hur)

En başarılı kadın oyuncu

SIMONE SIGNORET

(Room At The Top)

En başarılı kadın yd. oy.

SHELLEY WINTERS

(The Diary Of Anne
Frank)

En başarılı renkli fotoğ.

BEN HUR

En başarılı dekor:

BEN HUR

En başarılı kostüm:

BEN HUR

En başarılı montaj:

BEN HUR

En başarılı ses kaydı:

BEN HUR

En başarılı özel etkiler:

BEN HUR

En başarılı sanat direkt.

BEN HUR

Reklâm Filmleri

Ç. A. Ö. (Yeni Sabah)

İstanbulda birinci vizyon film gösteren sinemaların hemen ekserisi suarelerini 21.15 de başlatmaktadır. Bazı sinemalar 20.30'da da başlıyor. Zaman zaman ise programlarında uzun filmler yer alınca, seansları düzenliyedüklerinden olacak suarenin 2.00'de a-çıldığı da oluyor. Buna bir di-yeceği yok. Yalnız ne var ki, yine sinemaların bir çoğu bu ilân ettikleri saatte filmle-rini göstermiyo-lar. Aşağı yu-karı 20-30 dakikalık bir süre içinde reklâm filmleri, yerli ve yabancı havadis filmleri geçtikten sonra asıl filme baş-lıyorlar. Oysa bu kısa metrajlı reklâm filmleri batıda dai-ma, ilân edilen saatten önce gösterilir. İsteyen on beş yir-mi dakika önce gelip bunları seyreder. İstemiyen yalnızca ilân edilen muayyen saatte esas filmi seyreder. Üstelik bu reklâm filmlerinin gösterildi-ği süre içinde salon hafifçe aydınlatılmıştır. Herkes rahat-ça yerine yerleşebilir.

İstanbulda seyirciler on beş, yirmi hattâ otuz dakika kadar bir takım reklâm filmlerini seyretmeye mecbur tutuluyor. Zira bunların ne kadar süre-ceğini bilemiyorsunuz. Asıl fil-min saat kaçta gösterileceğine dair bir malûmat verilmediği için fuayyede çıkamıyorsunuz. Bu iş bir nevi mecburiyet o-luyor. Bari gösterilen filmler bir şeye benzese. Ne bir zarafet ne bir incelik ne de bir teknik mükemmeliyeti var. Sıkıcı, espriden yoksun, bas-makalıp şeyler...

Sansürün Sorumluluğu

Semih TUĞRUL

Türkiyede çevrilen filmler Ankara Merkez Film Kontrol Komisyonu tarafından san-süre tâbi tutulur. Sansür işi, bu komisyonun elinde bulun-an 19 Temmuz 1939 tarihli Nizamname hükümlerine göre yapılır. Sonradan 1948 yıla-rında bu nizamnamede ufak tefek değişiklikler yapılmış-tır. Sansür heyetinde dört üye ile bir başkan vazife alırlar. Üyeler, Emniyet Umum Mü-dürlüğü, Genel Kurmay Baş-kanlığı, Basın - Yayın ve Tu-rizm Umum Müdürlüğü, Maa-rif Vekâleti temsilcilerinden i-barettir. Başkan Dahiliye Ve-kâleti tarafından seçilir ve u-rzumiyetle Vekâletle ilgili bir şahsa bu vazife verilir.

Sansür heyeti yerli ve ya-bancı filmleri seyrederken, e-lindeki Nizamname çerçeve-sinde, birçok hususları inceler. Heyetin Türk filmelerine kar-şı, yabancı filmlere kıyasla, daha sıkı davrandığı da bir gerçektir. Bu küçük yazı çer-çevesinde Merkez Film Kontrol Komisyonunun sevap - gün-nah listesini çıkartacak de-ğiliz. Ancak, çoğu zaman «Türk memuru rüsvet almaz. Türk köylüsü çıplak ayakla dolaş-maz», hattâ «Türk erkeği kar-rısını aldatmaz» gibi, asırı ve gülünç mülâhazaları dikkate alan bu Heyetin üyelerinin bazı kenular karşısında da pek sorumsuz davrandığını ü-zülerek müşahade etmekteyiz. Bir yandan gülünç ön yargıla-ra saplanan Türk Film Sansür — Devamı 15'inci Sahifede — (Tercüman)

Aparajito

Erdem BURİ

Öyle ki galiba, gerçeği an-latma yolunu seçen sanatçılar, biçimin doğuracağı güçlükler bakımından soyut işlerle uğ-raşanlardan daha bir çetin du-rumdalar; gerçekçiler için bi-çim yoğrulacak, oynanacak, e-ğip bükülecek bir şey değil de, kusur bağışlamaz bir özne sanki. Katı, dik amansız. İlk bakışta biçim asıl üslûpğunun belini bükermiş gibi geliyor, amaç; biçim olduğuna göre o uğurdaki çalışması öldüresi-yedir sanılıyor. Onun biçimi-ni, anlatmağa çabaladığı ger-çek dört bir yanından sınırla-nmış. Seçmede özgür değil o. Sanatçılığı tutsa, cecşa, duy-gulansa üslûp oyunlarının en ufağına bile girişemez. İlgisi gerçeğinin, yani amacının üze-rinden beribe, biçime çekive-rir de ondan. Bağlıdır. Gerçe-ğin zorladığı biçimi kusursuz-ca gerçekleştirecektir. Eklem-siz, oynusuz.

Büyük gerçekçilerde, söz gelimi Gorki'de, ilgindeki a-cılığın bir an için bile olsa, biçim cınurlarıyla eksilmış o-labildiğini anlyamıyorum. Si-linmiş gibidir biçim onların e-linde, biçimsiz anlatılır öz sanki. Böylesine büyük bir başka gerçekçiyle geçen yıl, «Pater Pançalı» adlı Hint fil-minde karşılaşmıştım. Adı Satyajit Ray'di. Filmin de yö-ne'meniydi. Kitleleri solucan gibi kıvrandıran yoksulluğu, bırakılmışlığı anlatıyordu. Dil-lerin en yalınıyla, anlatım bi-çimlerinin en oynusuzuydu. O-ralarda sürünen kişilerden başka hiçbir şeyle ilgilenemi-

1960 Film Festivalleri

yordu seyirci. Çoğu zaman film seyredildiğinin bile unutulduğu oluyordu. Sadece zaman zaman bir şeyler yapmak, harekete geçmek isteği uyanıyor, sonra da uyusukluğun güçsüzlüğüyle koltuklara daha bir gömülüyordu.

Geçen cumartesi Teknik Üniversitesi salonunda aynı yönetmenin ikinci bir filmi gösterildi. Adı «Aparajito». Geçen yıl gösterilen Pater Pançali'nin devamı. Anlatılan da, aynı durumun değişik koşullar içinde gerçekleşmesi. Zaten «Aparajito», bir önceki Pater Pançali ile bir sonraki «Apur Sansar» gibi, Bengal'i romancı Eibhuti Bhusan Bannerji'nin bir romanından alınıp gerçekleştirilmiş bir film. Eaşka bir deyimle üçe ayrılmış bir bütünün ikinci bölümü. Birinci bölümdeki yoksulluk teması burda da süregelir. Bu bakıma Pater Pançali ile Aparajito arasında bir aynılık var. İki film arasındaki ayrım, kullanılan dille anlatım biçiminde. Pater Pançali'deki pürüzsüz yalın dilin yerini Aparajito'da ustaca süslü, ustaca oyunlu bir dil almış. Ustaca, demek az bile belki. Kameranın kullanılışındaki şiir gücü, ya da mise-en-scene'deki şaşırtıcı dengeler büyük ustalarınki ölçüsünde.

Bizlerin belki de yıllar yılı erişemeyeceğimiz bu büyük sinemacılık karşısında ağzın karış boyu açılmasını önlemek elde değil. Her plânda yeni bir düzen, her plânda Satyajit Ray'ın koca mantığı, her plânda tam anlamıyla sinema. Öylesine ki, insan sorunu, parasızlığın doğurdukları, bilgi uğrunda çabalamaları, hepsi, her şey ötede, arkada bir yerde kalıyor. Pater Pançali'de olduğu gibi kişilerin omuz ba-

- ★ 4 - 20 Mayıs: Milletlerarası Cannes Film Festivali.
- ★ 23 - 26 Mayıs: Almanya'nın Mannheim şehrinde Dokümanter ve Kültür Filmleri Festivali.
- ★ 13 - 17 Haziran: Venedik'te Milletlerarası Reklam Filmleri Festivali.
- ★ 24 Haziran - 5 Temmuz: Milletlerarası Berlin Film Festivali.
- ★ 9 - 19 Temmuz: İspanya'da Milletlerarası San Sebastian Festivali.
- ★ 21 - 30 Temmuz: Locarno Milletlerarası Film Festivali.
- ★ 20 - 30 Temmuz: Venedik'te Aktüalite Filmleri ve Avrupa Konseyi Film Festivali.
- ★ 25 - 5 Ağustos: Yugoslavya'nın Pola şehrinde 3'üncü Film Festivali.
- ★ 13 Ağustos - 15 Eylül: Venedik'te Milletlerarası Sinema Kitapları ve Dergileri Sergisi.
- ★ 23 Ağustos - 12 Eylül: Edimburg Film Festivali.
- ★ 25 Ağustos - 7 Eylül: Milletlerarası XX'nci Venedik Film Festivali.
- ★ 25 - 28 Ağustos: Venedik'te Milletlerarası Film ve Müzik Kongresi.
- ★ 8 - 13 Eylül: İtalya'nın Pergamo şehrinde Milletlerarası Sanat Filmleri Festivali.
- ★ 15 - 25 Ekim: Londra'da Festivaller Festivali.
- ★ 29 Ekim - 11 Kasım: Amerika'nın San Francisco şehrinde Milletlerarası Film Festivali.

şında yaşanmıyor artık, yok-sulluğun orta yerinde değil yolda ortaya koyabilirse hem seyirci, usta yönetmen Satyajit Ray'ın filmi karşısında, o-layın kendinden değil de biçimin yükünden ezilmede.

İşin başında dediğim de buydu. Gerçekçiler üslup oyunlarına giriştiler mi asıl görevlerini gölgeliyorlar, yalın anlatımın sağladığı etkiyi siliyorlar. Gerçeği anlatırken kendi ustalığını da belirtmek-se yönetmenin dileği, hiç dur-

madan yalını seçsin, gücünü o yolda ortaya koyabilirse hem sözünü hem ustalığını yaymış olur.

Pater Pançali'nin bende iki izi kaldı: sona erdirilmesi gereken ürkütücü bir insanlık koşulu ile bugüne dek görmediğim arık bir sinema dili. Aparajito'daysa büyük ustaların çoğunda rasladığım biçimcilik gücünün bir çeşidini gördüm. Gelecek yıllara ne kalacak, bilemiyorum.

Sinema Yazarlarına Göre:

YİNE GÜNEŞ DOĞACAK (The Sun Also Rises) :

BAYKAN SEZER (Akşam): Birinci Dünya Savaşı yakışıklı romancılar güzel hemşirelerle sevişsinler diye yapılmış.

HAYRİ CANER (Spor) : Hemingway'in başarısız eserinin bir başarısız sinema adaptasyonu olmaktan öte gidemiyor. Hemingway'in başarısızlığına, çok daha geniş ölçüde senaryocu Peter Viertel, rejisör Henry King de katılmışlar.

SALAH BİRSEL (Vatan) : İspanya'da boğa güreşleri yapılan bir şehirde toplanan filmin kişileri bu beşli - altılı aşk oyunu içinde sönük bir kukla olmaktan öteye geçemiyorlar. Tesadüflere fazlaca yer vermeler, sekanları fazaca uzatmalar, Lady Ashley'in hayranlarının sayısını arttırmalar da buna katılınca filmin temposu çok ağırlaşıyor.

SEMİH TUĞRUL (Tercüman) : Bu çok uzun filmi sonuna kadar seyredilemek için insanın meselâ bir Hemingway'den daha sabırlı olması lâzım. Zira «Yine Güneş Doğacak'ı Hemingway'e seyrettirmeye teşebbüs etmişler. Ünlü yazar bu super-produksiyon'a ancak 25 dakika dayanabilmiş. 25'inci dakikanın sonunda kendini sinema salonundan dışarı zor atmış. «Baba» diye adlandırılan yaşlı yazar, «bu filmde yalnız prodüktör ve rejisör değil, boğalar bile bana ihanet etmiş» demiş.

KAATIL EVLÂT (Gunman's Walk) :

BAYKAN SEZER (Akşam) : Barut dümanı gerisinde psikoloji.

ÇETİN A. ÖZKIRIM (Yeni Sabah) : İşte «Kaatil Evlât» filmi de hiç de büyük bir prodüksiyon olmamasına rağmen, rahat seyredilen ilgi duyulan bir kurdela olabilmiş. Senarist Nugent olsun, rejisör olsun oldukça başarılı bir film ortaya koymuşlar.

HAYRİ CANER (Spor) : Bu yapıt hiçbir önemli yönü olmayan kötü bir Western filmidir. Ancak, bugün, Türk Sinemasının «Suçlu», armağan olan «Bu Vatanın Çocukları» gibi önemli yapıtları, sinema salonu bulunamadığı için İstanbul'da oynatılmadığı halde, böylesine kötü bir yapıtın nasıl olup da sinemalarımızda oynatıldığı önemli konu olsa gerek.

TUNCAN OKAN (Milliyet) : «Kaatil Evlât» Hollywood'da sıra şii macera kurdellarıyla tanınmış Phil Karlson'un basit bir kovboy filmi.

KANUN KANUNDUR (La Loi, C'est La Loi) :

BAYKAN SEZER (Akşam) : Fernandos Tot'away.

ÇETİN A. ÖZKIRIM (Yeni Sabah) : Ünlü Fransız rejisör Christian Jacques'in idare ettiği film her bakımdan iyi bir komedi. Reji'nin aşırıktan uzak, ince esprili tutumu kadar iki büyük komedyenin sevimli şahsiyetleri ve başarılı komprizyonları seyirciyi neşeli ve zevkli bir-iki saat geçiriyor.

ERDOĞAN TOKATLI (Akşam) : Teknik imkânsızlıklardan ötürü görüntülerin iyice hırpalandığı, fon müziğinin fon müziği olmaktan çıktığı bir film. «Kanun Kanundur» kuruluş olarak komik durumlar üzerine kurulmuştur. Christian Jacques'in diyalogları bu komik durumları belirleyen esprilerle, türlü incelemelerle doludur.

HAYRİ CANER (Spor) : Baştan aşağı saçmalıklarla dolu bu yapıtın hiçbir sinematografik değeri yok. Dubajın kötülüğü de seyirciyi bunaltıyor.

SALAH BİRSEL (Vatan) : Diyaloglarla komediyi yakalayan bir film. Bu filmde Toto da, Fernandel de bir hayli başarı gösteriyorlar.

MİŞEL STROGOF (Michel Strogoff) :

SALAH BİRSEL (Vatan) : Fransız kameracısı Robert Le Fèvre'nin sinemaskop sistemi içindeki çalışmaları, filmi, eski versiyonlar yanında daha «super» bir film haline getirmiş sayılabilir. Doğrusu sinemaskop sistemi, usta ellerde, seyirciyi etkileyen bir unsur haline gelebiliyor.

TUNCAN OKAN (Milliyet) : «Mişel Strogof»dan uzun uzun söz etmenin ne faydası var?. Bu renkli sinemaskop super-produksiyon'un neresinden tutup, neresinden söz edilebilir?

KALPAKLILAR :

BAYKAN SEZER (Akşam) : Samim Kocagöz'ün Türkçesiyle «Ateşten Damla», Nejat Saydam da cabası.

ERDOĞAN TOKATLI (Akşam) : «Kalpaklılar» koca bir milleti ayakta tutan bir hareketin nedenlerini vermek şöyle dursun, bu mevsim içinde Kurtuluş Savaşını konu edinen filmlerin en başarısız, en baştan sağma olanı.

HAYRİ CANER (Spor) : «Kalpaklılar» tüm aksaklıklarına rağmen, bu yılın başarılı Türk filmleri arasına girebilir. Rejisor Nejat Saydam'dan ancak ilerisi için umutlu yuz.

SEMIH TUĞRUL (Tercüman) : Ticari gayelerle çevrilmiş ve konusunu sözde Milli Mücadele'den alan Türk filmlerinde bu en kutsal mücadelenin boylesine basitleştirilmesine, olayların bu kadar çocukça bir açıdan ele alınmasına maalesef ilk defa şahit olmamaktayız. Ama bunun sorumluluğu filmleri ortaya koyan şahıslardan çok bu biçim filmlere vize veren ilgili makamlardan da sorulmalıdır.

KAHRAMAN KAPTAN (Sea Fury) .

ÇETİN A. ÖZKIRIM (Yeni Sabah) : Ne rejlin ve ne de senaryonun seyircinin ilgisini çekmekten başka bir maksatları yok. Sözü kısası, filmin söyleyecek sözü yok. Yalnızca hoşça bir vakit geçirtmek seyirciye, o kadar...

SALAH BİRSEL (Vatan) : Bu konu, bir başka rejisörün elinde sıra filmlerden biri olarak kalabilirdi. C.R. Enfield bu kadar küçük bir konudan başarılı bir film çıkarmasını bilmiştir. Enfield plânlarını öylesine düzenlemiş ki, insan bunlara hayran olmadan durmuyor.

KRALLAR ÖNDE GİDER (Kings Go Forth) :

ÇETİN A. ÖZKIRIM (Yeni Sabah) : Bu haftanın sudan filmleri içinde okuyucularımıza tavsiye edebileceğimiz biricik film «Krallar Önde Gider» olacak.

SALAH BİRSEL (Vatan) : Delmer Daves'in rejisörlük hayatında bu film bir merhale sayılabilir. Senaryo insanı sıkmayacak şekilde birbirini tamamlayan plânlara ayrılmıştır. Delmer Daves oyuncularını, özellikle Natalie Wood'u filmin gidişine uygun bir şekilde yönetmesini de bilmiştir. Kısacası, görülmesi gereken, başarılı bir film.

TUNCAN OKAN (Milliyet) : Delmer Daves'in mizansenî, savaş sahnelerindeki tek-

nik ustalığının dışında, ilgi çekici herhangi bir özelliğe sahip değil. Daves'i bu derece uyuşturan da, elindeki senaryonun boşluğu ve monotonluğu oluyor. Senaryonun sakatlığı filmin oyuncularını da, bütün gayretlerine rağmen, başarısızlığa mahkûm ediyor.

İNSAN AVCILARI (Something Of Value) :

ALİ GEVGİLİ (Vatan) : Amerikalı genç rejisör Richard Brooks «Something Of Value» adını taşıyan filminde, uyanan Afrika'nın bir süreler günlerce dünya halk okuru uğraştıran Mau-Mau kaynaşmasına dokunuyor. Brooks, toplumsal olayların, bunalm ve patlamaların varlığının gözden kaçırılmıyacağına, görmezden gelinmeyeceğini anlamış bir aydındır ama, bu olaylara doğru yargıyı koyabilecek, doğru sonucu gösterebilecek bir düşünür değildir. Ya bu güte değildir, ya da cılmak istememektedir. «İnsan Avcıları» adıyla karşımıza çıkan «Değerli Bir Şey»'i de bu açıdan görmek doğru olacaktır.

BAYKAN SEZER . ERDOĞAN TOKATLI (Akşam) : «Something Of Value» tipik bir Hollywood filmi. Robert Aldrich'in, filmin rejisörü Brooks için söylediği «Erooks'u suçlayamam. Çünkü M.G.M. Şirket'i için çalışıyor» sözü Brooks'un bu filminde çok iyi açıklanıyor. Oyuncularını mükemmel idare eden Brooks çok iyi bir teknisyen. Hollywood teknisyenleri arasından, usta olduğu ilân edilen sayısız rejisörden kat kat daha zeki kimseler çıkıyor. Brooks da bunlardan biri.

ÇETİN A. ÖZKIRIM (Yeni Sabah) : Filmin senaryosunda bazı atlamalar ve kopukluklar var. Sonra yer yer olaylar inandırıcı olmaktan uzaklaşıyor. Buna bir de stüdyo çalışmalarının dekor olarak düzmeliği katılınca ortaya Brooks'un şöhretine yakışmayan birtakım küçük iğretlilikler çıkıyor. «İnsan Avcıları'nın en ilgi çekici taraflarından biri zenci aktörlerin duru ve başarılı oyunları. Başta Sidney Poitier olmak üzere Juano Hernandez ve kısa rolünde o nefis sesi ve diksiyonu ile William Marshall dikkati çekiyorlar.

SEMIH TUĞRUL (Tercüman) : Irk ayrımı meselesine karşı duran Richard Brooks'un bu hafta şehrimizde gösterilen «Something Of Value» isimli eseri yalnız iyi niyetlerle iyi film çevrilemeyeceğini ortaya koyan,

başarısızlıkları elle tutulacak kadar belli olan bir sinema eseridir.

T. KAKINÇ (Yeni İstanbul): «İnsan Avcıları» Mau-Mau'lar konusunu örneğin İngilizlere göre çok daha tarafsız şekilde ele almasına rağmen, doyurucu olamıyor. Film den geriyne kalan ise Sidney Poitier'in ve Vendy Hiller'in anlayışlı oyunları..

TUNCAN OKAN (Milliyet): «İnsan Avcıları» bir röportaj havası içinde geliyor. Ancak, dramatik yapısının hayli zayıf olması, filmi genel olarak ağır bir tempoya mahkûm etmiş. Oyuncular arasında özellikle Sidney Poitier'in başarısına işaret etmek gerek. Ancak bu büyük zenci oyuncunun yanısıra, Rock Hudson'un beceriksizlikleri tahammül edilir gibi değil. «İnsan Avcıları» tam bir başarıya ulaşmış sayılmazsa da, konusunun ilgi çekici oluşu sayesinde zevkle, ilgiyle seyredilebiliyor.

THE VIKINGS :

ALİ GEVGİLİLİ (Vatan): Sevimli Fransız sinema yazarlarının kendinde «geçmişin alışkanlıklarını, geleneklerini çağdaş kalıplar içinde anlatma» özelliği bulunduğunu icad ettikleri Fleischer'in filmi, gerçekten de, bundan yüzyıllar önce olmuş şeyleri, sanki Chicago'lu bir gangsterin ağzından anlatıyormuş gibi karşımıza getiriyor. Arada, ustalıkla bir sahne düzeninin varlığını gösteren bazı bölümler bile var. «Vikingers»'de. Ama Kirk Douglas gibi bir patronun emrinde film çevirmeyi kabullenen rejisör, az sonra «soytarlığa» başlıyor.

BAYKAN SEZER - ERDOĞAN TOKATLI (Akşam) : «The Wikings» sert, şiddet dolu «sadique» sahnelere geniş yer ayıran bir film. Ama bu şiddet bir özentî sonucu filme sahtece yamanmış bir gösteri kılıfına girmiyor. «The Wikings» tam bir Bunuel filmi. Bunuel'in elinde doğacak bir «Vikings» bizleri zevkten sarhoş edebilirdi. «The Wikings»'i Bunuel çekmediğine göre bu kadarla yetinelim.

ÇETİN A. ÖZKIRIM (Yeni Sabah): Filmin söyleyecek bir sözü var mı? Çağımız sinema sanatının varmak istediği bu mu? İşte bu sorulara vereilecek cevaplar hiç de müspet değil. Fakat bu demek değildir ki, «Vikings» filmi zayıf bir eserdir. Bilâkis yapılmak istenilende hayli başarıya ulaşılmıştır.

Si - Sa Sözlüğü

C

CANLANDIRICI — «Canlı - resim» filminin hareketlilik görünüşü veren tek tek resimlerin hazırlayan kimse, sanatçı.

CANLI - RESİM — Elle yapılan tek tek resimlerin kameraya alınmasıyla meydana getirilen hareketli film tekniği.

CANLI - RESİM KAMERASI — Umuymiyetle optik eksenî yere dikey olarak çalışın ve «canlı - resim» çekilmesinde kullanılan kamera.

CINEMA-SCOPE — Normal kamera veya projeksiyon cihazından objektif yapısı değişikliğiyle ayrılan, geniş perde ve üç boyutlu sistem.

CİNEMIRACLE — Geniş perde ve üç boyutlu sistem. «Cinerama» esasına dayanan bu sistem ile çevrilmiş olan ilk film 1958'de gösterilmiştir.

CİNERAMA — Özel bir kamera, projeksiyon cihazı ve özel yapıda bir salonu icabettiren geniş perde ve üç boyutlu sistem.

Ç

ÇEKİM — Film çevrilmesi esnasında kameranın aralıksız çalıştırılmasıyla yapılan işlem.

ÇEKİM AÇISI — Çekime hazırlanmış kameranın, filme alacağı cisimle teşkil ettiği açı: «Kamera açısı».

ÇÖĞALTİM — «Basıcı» cihazı ile kopya çıkarma işlemi.

D

DAĞITIM — Film yapıcileriyle oynatıcı arasında aracılık yapan bir sinema sanayi kolu.

DAĞITIMCI — Oynatıcılara kiralamak üzere filmlerin dağıtım hakkını yapıciden satın alan kimse.

DAR FİLM — Genişliği 35 mm.'den az olan filmlere denir. Amatör sinemacılığında kullanılan bu filmlerin 16; 9,5 ve 8 mm.'likleri en fazla rağbet görenleridir.

Sinemanın Tiyatro ile ilgisi

— Baş tarafı 4'üncü Sahifede —

Sinema, son sözünü daha söylemiş değildir. Geniş-iç-bükey perde sistemleri ve 3-D (üç buutlu) yapıt çağı şimdi yerini daha değişik sistem ve yapıtlara bırakmak üzere. Sinema, kişinin «göme» duygusunu, iç ve dış derinliklerine çekiyor. Dünya daha «bilinmeyen»lerle doludur ve sinema bu alanda da söz söyleyebilecek yetkiyi kendinde görüyor. Denilebilir ki, tiyatro ile başlayan «göme sanatı» sinema'da evrimini geçirmiş, tiyatro'nun ortaya koyduğu sanat kuralları sinema'da yeniden ve azımsanmayacak ölçülerle yerleşmiştir. Zaman, iyi bir etkime deneniyle, sinema'nın yararına çalışıyor.

Figüran

— Baş tarafı 6'nı Sahifede —

du. Bu arada müracaat edebilecekler de vardı.

Üç gün sonra müracaatların sonucunu öğrendim. «Aradığımız artist bulundu». «...da bu işlerle uğraşır, bir de ona müracaat edin...» denmişti. Tek kişi için mi bu ilân yayınlanmıştır? Oysa ilânda uzun bir süre de verilmiş, istenen elemanların bu süre içinde müracaatı, birçok kişiye ihtiyaç olduğu belirtilmişti. Ya bir cayma vardı, ya da söyledikleri gibi «aradıkları artist» bulmuşlardı.

İyimser bir görüşle bakıldığında, sevindirici bir olaydı bu Çabucak halledivermelerine, sonradan müracaat edebilecekleri atlatmış olmalarına aldırılmamalıydı. Başlangıcı yapmış olmak da bir adımdı. «En az lise tahsilli Artist»'in düşünölmüş olması da sinema sorununu önemsyenleri sevindirirdi. Akla değerli rejisör Memduh Ün'ün geçen sezon çevirmek istediği «Suçlu Gençlik» filmi için 16 - 18 yaşlarında genç arayışı geliyordu. Bulunmamıştı ki, film çevrilmemişti. Oysa o da aradığını eskilerden değil, daha geniş ve yeni bir toplumdansa, bula, bu güçlüğe katlanmayı, tasarısını uygulamış, bize de

bu yıl belki «Ateşten Damla» ve «Aysecik»den daha iyi bir film sunmuş olurdu. Bu işi yönetecek gönüllü dergiler olabilirdi ve eskiden «YILDIZ» dergisinin yaptığını yapmak isteyebilirdi. Eelgin Doruk, Ayhan Işık, Mahir Özerdem, Pervin Par ve daha birçoklarının sinemaya bu yolla kazandırıldığı unutulmamalıydı. İş, deneme ve çağrılarını sürekli; yapıcılığını kalıyordu.

Bu düşünceler salt benim değil, çevremdekilerin de etkisiyle dolmuştu kafama. Türkiye'de figüran sorunu çözümlenmemiştir ve bunu ancak toplum hayatına alışmış, gerekli tahsil ve kültür almış, birbiriyle anlaşır birleşebilecek genç elemanlar ortadan kalabilir. Artık Yeşil Çam Sokağı kahvelerine değil; geniş bir çevreye bakmalıydı. Yeni elemanların yetiştirilmesi zor değildi. Stejyer figüranlara film çevrilişi, kamera karşısındaki hareketlerinin kontrolü v.b. şeyler kısa bir sürede gösterilebilirdi. Bunun için zamanı esirgemeyecek ve (bir süre) para düşünmeyecek yüzlerce genç varken hâlâ bekleniyordu.

İşte böyle bir durumda ufak bir adım atıldı ve yine duraksandı. Oysa ümit ve dilek, sinemasever gönülleri dolduruyordu.

Sansürün Sorumluluğu

Baş tarafı 10'uncu sahifede Heyeti öte yandan özütülü sonuçlar veren bir hoşgörölük içindedir. Bu hoşgörölük her nedense son yıllarda «milli mücadele» konusunda çevrilen filmlere karşı biihassa tabik ediliyor. Bu milletin tarihinin en önemli bölümünü teşkil eden milli mücadeleye ait yerli filmlerde rasladığımız bir yığın mantıksızlığa, bu mücadelenin gayesinin eksik gödik işlenmesine, daha da ileri gidilerek, bir Atatürk'ün alelade bir «maceracı» kılığına sokulduğu filmlere Ankara'daki Merkez Film Kontrol Komisyonunun nasıl müsamaha ettiğine hayretler içinde kalıyoruz. Bir Türk filminde meselâ milli mücadelenin kuvva-i milliyenin, ya da Mustafa Kemal'in gerçeklere uymayacak bir zihniyet içinde ele alınması, herhangi bir avantür filmi kalıbı içinde işlenmesi acaba milli değerlerimize saygısızlık değil midir? Rüşvet alan bir memuru, «Türkiyede böyle şeyler olmaz» zihniyetiyle filmlere sokmayan Sansür Heyetinin sayın üyeleri acaba Milli Mücadelenin basit avantür filmi kalıpları içinde işlenmesinden hiç mi gocunuyorlar?

Bu ve buna benzer davranışlar Türkiye'de Film Sansürü işlerinin artık 1960 yılına yakışır bir zihniyetle ele alınması gerektiğini ortaya koymaktadır. İlgililerin, 1936'da Faşist İtalyasında tatbik edilen Sansür Nizamnamesinden tercüme edilerek hemen hemen aynen benimsenen şimdiki Nizamname ile bu işin yürütülmesine imkân kalmadığını idrak etmeleri zamanı gelmiş ve geçmiştir.

Si - Sa

- ★ HABER
- ★ YORUM
- ★ ELEŞTİRME
- ★ FİKİR
- ★ YARIŞMA . . .

Si - Sa

- ★ YAZI KURULUNDAN GEÇEN YAZILARI YAYINLAR

Si - Sa

- ★ SINEMA SANATI ÜZERİNE EN İYİ DENEME YAZISINA ARMAĞAN . . .
- ★ FİLM HİKÂYESİ YARIŞMASI
- ★ Si - Sa ARMAĞANLARI SEMBOL YARIŞMASI . . .

ŞİDDETLİ

baş ağrısını **OPON** teskin eder

OPON baş, diş, nezle, sinir romatizma, lumbago ağrılarını teskin eder.

OPON bayanların muayyen zamanlardaki sancılarında ve soğuk algınlığına karşı faydalıdır.

OPON
günde 6 tablete kadar alınabilir

Kitap ve Dergi konusundaki bütün güçlükleriniz için
Y. O. PAZARI — İHLAMUR PASAJI 6 — BEŞİKTAŞ adresine başvurunuz.
Kitap ve Dergi satışı yüzde on — yüzde altmış eksigine yapılır.